

**Een Stap-per-stap
Gids voor
leerkrachten hoe je
een cursus kunt
gebruiken in een
klas**

Co-funded by
the European Union

INHOUDSOPGAVE

01 Inleiding

14 Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

26 Fase 2: Ontvangen en verwerken
van kritieke informatie

39 Fase 3: Perspectieven veranderen

51 Fase 4: Oordeel vormen en
weergeven

64 Fase 5: Omgaan met vooroordelen

73 Fase 6: In actie treden

82 Conclusie

Een Stap-per-stap Gids voor leerkrachten hoe je een cursus kunt gebruiken in een klas

Deze handleiding is bedoeld om je te ondersteunen bij het uitvoeren van het Together4Change project in je klas. Dit pedagogische voorstel bouwt voort op de cursus Change Project en de bevindingen van het U-Change project, met verbeteringen op basis van feedback van docenten en partners die hebben deelgenomen aan het Change project.

Bovendien bevat dit lesprogramma perspectieven van personen met een migratieachtergrond om ervoor te zorgen dat de gebruikte materialen en terminologie geschikt en relevant zijn.

Dit pedagogische voorstel is flexibel en aanpasbaar aan de context van verschillende klassen. Voor meer specifieke materialen of advies kunt u altijd terecht bij uw nationale partner van Together for Change.

Co-funded by
the European Union

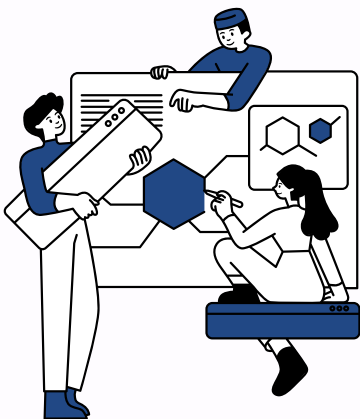
1

Together4Change: Achtergrond

Het pedagogisch curriculum dat in deze docentenhandleiding wordt beschreven, maakt deel uit van het Together4Change-project.

Together4Change is een initiatief dat gericht is op het vergroten van het bewustzijn op scholen en het bevorderen van kritisch denken, terwijl de integratie van migranten en vluchtelingen wordt bevorderd. Het project moedigt leerlingen aan om met migranten en vluchtelingen samen te werken aan solidariteitsacties op hun school en in hun lokale gemeenschap. Door voortdurend mogelijkheden voor betrokkenheid te creëren, helpt Together4Change om barrières te slechten en begrip en empathie te kweken. Deze interacties zullen leiden tot gezamenlijke bewustmakingsinitiatieven, waardoor studenten en migranten gedeelde EU-waarden, zoals menselijke waardigheid, maatschappelijke betrokkenheid en participatie, kunnen ervaren en bevorderen.

Co-funded by
the European Union

2

Onze benadering tot opvoeding

Context

Belang van wat we hebben in ons leven, de kennis ervan, het gevoel daarrond vooraleer we starten

Vooraleer we starten is het belangrijk de context te kennen van onze studenten, de klas, de school, de gemeenschap.

Wat is het uitgangspunt voor dit project in jouw omgeving?

Ervaring en reflexie bij elke fase

Opvoeding is meer dan het verwerven van zuivere feitenkennis

Studenten moeten

- leren oordelen (ook waardeoordelen) in een complexe wereld
- Hun eigen gevoelens en waarden kunnen meenemen om kritisch denken te ontwikkelen
- Stereotypen, vooroordelen en eerdere aannames uit te dagen door middel van verrassende of uitdagende informatie en nieuwe ervaringen
- Reflecteren over hun eigen reacties en emoties en die van anderen.
- Begrijpen wie ze zijn en hoe ze reageren op anderen
- Van hun eigen ervaringen leren en van die van anderen, dank zij interpersoonlijke ontmoetingen
- Begeleid en ondersteund worden in hun leerproces door anderen

Co-funded by
the European Union

3

Onze benadering tot opvoeding

Eens leerlingen zich nieuwe betekenissen, houdingen en waarden eigen hebben gemaakt, zullen ze zich gedreven voelen om te handelen. Eens leerlingen zich nieuwe betekenissen, houdingen en waarden eigen hebben gemaakt, zullen ze zich gedreven voelen om te handelen.

Echt leren vereist reflectie. Het is belangrijk dat zowel leerlingen als leerkrachten de impact van nieuwe kennis erkennen. Bewust leren is de sleutel.

Co-funded by
the European Union

4

Structuur van het curriculum

De fasen van het lesprogramma

Het lesprogramma is onderverdeeld in 6 fasen.

We raden aan dat je de tijd neemt om alle fasen met je leerlingen te doorlopen, maar als dit niet mogelijk is, kun je het aanpassen. U kunt uw lokale partner vragen wat de beste manier is om dit te doen. (Voor sommige stappen is slechts één sessie van 45-50 minuten nodig en voor andere twee sessies van elk 45-50 minuten).

Betrokkenheid van je nationale Together for Change-partner

Voor dit project is het essentieel dat je een partnerschap aangaat met je nationale partner van Together4Change. Hun samenwerking is vooral belangrijk in fase 3 en 6, hoewel samenwerken ook in andere fasen kan plaatsvinden. Together4Change biedt de mogelijkheid om een meer solide partnerschap op te zetten om het aanleren en acties meer betekenis te geven.

Werkbladen

Elke fase bevat een werkblad met essentiële informatie en tips voor leerkrachten om te helpen bij de implementatie van de workshop. Daarnaast bevat elke fase een werkblad voor studenten met vragen voor oefeningen, waaronder rollenspellen, activiteiten en reflectieve oefeningen. Het is aan te raden dat docenten de werkbladen voor de leerlingen voor elke sessie afdrukken en verspreiden, zodat ze er zeker van zijn dat de studenten de juiste vragen voor zich hebben.

Co-funded by
the European Union

5

Structuur van het curriculum

Zelfbewustzijn verkennen

Het belang inzien van zelfkennis voordat je met anderen omgaat, of het nu gaat om vermeende of werkelijke verschillen.

Kritische informatie ontvangen en verwerken

Het actief verwerven van kennis en het ontwikkelen van vaardigheden in het effectief gebruik van media, terwijl het vermogen om informatie kritisch te analyseren wordt aangescherpt.

Perspectieven veranderen

Het bevorderen van veranderen van perspectief door middel van betekenisvolle ontmoetingen, waarbij mensen worden aangemoedigd om emotioneel betrokken te raken en na te denken over hun ervaringen.

*Hier raden we aan deze fase vooraf te bespreken met je nationale partner van Together for Change om de dag te plannen en af te spreken met de persoon die deelneemt aan de ontmoeting.

Het vormen van oordelen en ze weergeven

Het bevorderen van wijzigingen van perspectief door na te denken over morele principes en het faciliteren van discussies over persoonlijke overtuigingen.

Vooroordelen aanpakken

Bewustwording kweken dat generalisaties de unieke realiteit van individuen kunnen verdoezelen, wat leidt tot discriminatie.

Actie ondernemen

Om ruimdenkendheid te inspireren en verandering mogelijk te maken door samen te werken met anderen.

*Hier zult u uitdagingen vinden tot actie voor elk van de vorige fasen die door leerlingen kunnen worden uitgevoerd in samenwerking met lokale migranten- en vluchtelingenorganisaties of vertegenwoordigers, gefaciliteerd door uw nationale partner Together for Change.

Co-funded by
the European Union

6

Structuur van de fase

Inleiding:

Dit deel beschrijft het doel, de bedoelingen, de belangrijkste termen, de inhoud, de methoden en de timing.

Activiteit:

Een beschrijving van de activiteit. Sommige activiteiten zijn geschikt voor leerlingen van 12 tot 18 jaar, terwijl andere kunnen worden aangepast voor leerlingen onder of boven de 15 jaar. (De leeftijd van 15 is een richtlijn; gebruik de context van je klas om de meest geschikte activiteiten te bepalen).

Tips voor leerkrachten:

Nuttige suggesties om je te helpen het voorstel effectief te implementeren.

Together4Change:

Een herinnering aan het belang van samenwerking met je nationale Together for Change-partner om echte verandering te veroorzaken. (Dit onderdeel is vooral relevant in fase 3 en 6.)

Reflectieve oefening:

Een korte oefening voor leerlingen om individueel na te denken over wat ze hebben geleerd en gevoeld tijdens elke fase. Dit kan aan het einde van de les worden gedaan of als huiswerk worden opgegeven, zodat de leerlingen een persoonlijk dossier kunnen aanleggen met hun reflecties doorheen alle fasen.

Samenvatting en overgang:

Een korte aanbeveling om elke fase af te sluiten en de volgende in te leiden.

Co-funded by
the European Union

7

Beoordeel de impact

Vooraleer u het lesprogramma met uw leerlingen implementeert, is het essentieel om een evaluatie uit te voeren om na te gaan wat hun huidige begrip en perceptie is van de concepten die zullen worden behandeld. Deze eerste evaluatie dient als basis voor het meten van de impact van het lesprogramma. Na afloop van het lesprogramma wordt een post-evaluatie uitgevoerd om de verworven nieuwe kennis en eventuele veranderingen van de perceptie van studenten te bepalen. Het evaluatieproces is gestructureerd om een effectieve gegevensverzameling te garanderen zonder de anonimiteit van de studenten aan te tasten. Hier komt hoe het werkt:

Registratie:

Leraren moeten zich registreren via de link op <https://jrschange.org/projects/together-for-change/> en de voorkeurstaal selecteren voor de registratie.

Name

First

Last

Email

Address *(Required)*

City

ZIP / Postal Code

Country

Untitled

Hungary
Croatia
Greece
Italy
Serbia
Portugal
Spain

SUBMIT

Co-funded by
the European Union

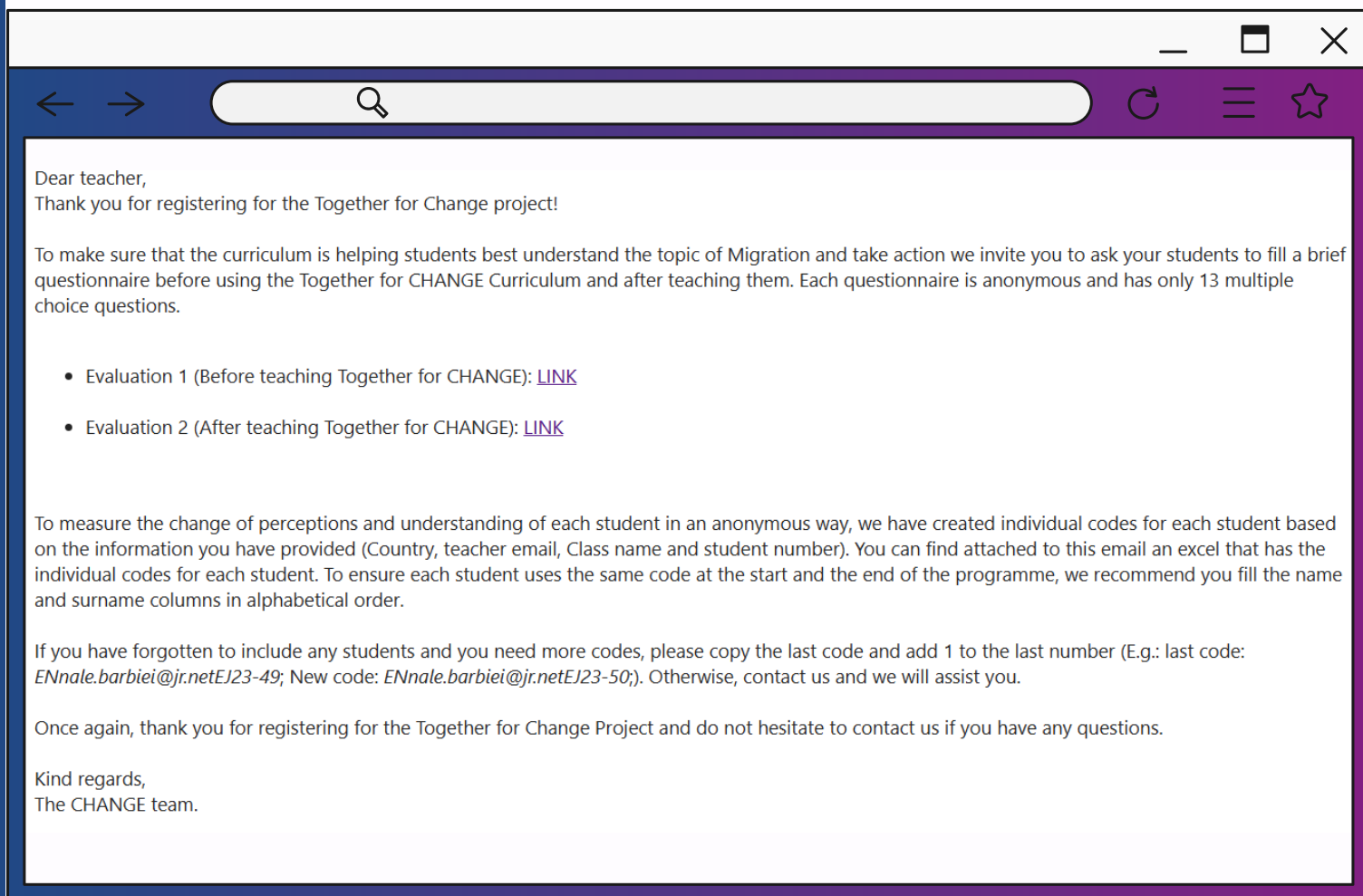
8

Beoordeel de impact

Evaluatiecodes ontvangen:

Na het voltooien van de registratie ontvangen docenten een e-mail met een Excel-bestand met unieke codes die overeenkomen met het aantal studenten dat op het registratieformulier staat. Deze e-mail bevat ook 2 links naar het pre- en postevaluatieformulier.

Code toewijzing:

Leerkrachten moeten elke unieke code toewijzen aan elke leerling. Dit proces stelt ons in staat om evaluatiegegevens te verzamelen en tegelijkertijd de anonimiteit en de gevoelige informatie van de student te beschermen. Het kan handig zijn om de lijst met codes af te drukken en elke code aan een leerling toe te wijzen, zodat u deze kunt raadplegen als een leerling deze vergeet.

Co-funded by
the European Union

9

Beoordeel de impact

Pre-evaluatie:

Voordat ze met het lesprogramma beginnen, moeten docenten de link naar de pre-evaluatie met hun leerlingen delen. Het is belangrijk om de leerlingen eraan te herinneren dat ze de aan hen toegewezen codes moeten gebruiken bij het invullen van het evaluatieformulier.

Post-evaluatie:

After completing the curriculum stages, teachers should share the link to the post-evaluation form with their students. Again, students should use the same code they used for the pre-evaluation form.

Evaluations 1

Basic Data

All fields are mandatory

ID *
Identifier

Country * City *
Select a value

School *
Select a school

Gender * Age *
 Male Female Non-Binary
Please enter a number from 11 to 19.

School year * Nationality *
Select a value

Page 1 of 4. Go to next page »

Evaluations 2

Basic Data

All fields are mandatory

ID *
Identifier
This field is required.

Country * City *
Select a value
This field is required. This field is required.

School *
Select a school
This field is required.

Gender * Age *
 Male Female Non-Binary
This field is required. This field is required.

School year * Nationality *
Select a value
This field is required. This field is required.

Page 1 of 3. Go to next page »

Co-funded by
the European Union

10

Vorbereiding van de les

De cursus richt zich op het constructief omgaan met diversiteit in verschillende aspecten en wil openheid bevorderen ten opzichte van waargenomen of werkelijke verschillen. Om je goed voor te bereiden, neem je even de tijd om de dynamiek binnen je klas te evalueren:

Wat is de huidige samenstelling van uw klas in termen van sociale, etnische en culturele achtergronden van de leerlingen?

Zijn er conflicten geweest als gevolg van deze verschillen of zijn er nog lopende problemen?

Co-funded by
the European Union

Vorbereiding van de les

AUB. Evalueer de aard en de ernst van de conflicten in je klas:

Zijn de conflicten belangrijk genoeg om open discussies over diversiteit en migratie te verhinderen? Denkt u, gezien de doelen en activiteiten van deze cursus, dat leerlingen terughoudend zouden zijn om deel te nemen vanwege deze bestaande spanningen? Of kunnen deze conflicten escaleren en leiden tot schadelijke interacties tussen studenten?

Als dit het geval is, is het misschien niet goed om door te gaan met de cursus, omdat het de negatieve dynamiek zou kunnen versterken in plaats van begrip te bevorderen. In dergelijke situaties is het cruciaal om deze conflicten aan te pakken met behulp van gevestigde conflicthanteringstechnieken en, indien nodig, professionele ondersteuning te zoeken om open discussies mogelijk te maken. Het kan ook nuttig zijn om met de schoolleiding te overleggen over de haalbaarheid van de cursus en na te gaan of er externe ondersteuning nodig is.

Aan de andere kant, bieden de conflicten een kans voor zinvolle discussies? Als dat zo is, kunnen deze spanningen dienen als waardevolle momenten voor studenten om diepere inzichten te krijgen in zichzelf en anderen, wat een grotere openheid bevordert. Bespreek deze uitdagingen met je nationale partner van Together for Change om de beste strategieën voor jouw specifieke context te bepalen.

Co-funded by
the European Union

12

Context van de klas

Uw eigen achtergrond en uw situatie bij de start

Een van de belangrijkste doelstellingen van de cursus is om leerlingen feitelijke kennis bij te brengen over wat vluchtelingen en migranten hebben meegemaakt.

Als leerkracht hoef je geen expert te zijn over dit onderwerp of over uitgebreide voorkennis te beschikken. Het is echter wel essentieel dat u erkent dat uw kennis beperkt is en dat u weet wanneer u meer informatie nodig hebt.

De nationale partner van het Together4Change-project zal trainingsmogelijkheden bieden voor leerkrachten, wat nuttig kan zijn bij de voorbereiding van de implementatie van de cursus.

De weg bereiden tot partnerschap

Het is belangrijk dat u de samenwerking opzet met uw Together4Change-partner en een migranten/vluchtelingenorganisatie of vertegenwoordigers die ervaring hebben met het onderwerp.

Uw nationale partner van Together4Change zal gedurende het hele proces beschikbaar zijn en waar nodig ondersteuning en begeleiding bieden. U kunt met hen afstemmen om eventuele uitdagingen of vragen aan te pakken die zich voor en tijdens de implementatiefase kunnen voordoen, zodat noodzakelijke aanpassingen kunnen worden doorgevoerd.

Door dit partnerschap vanaf het begin aan te gaan, kunt u samen plannen hoe u het beste aan het project kunt deelnemen.

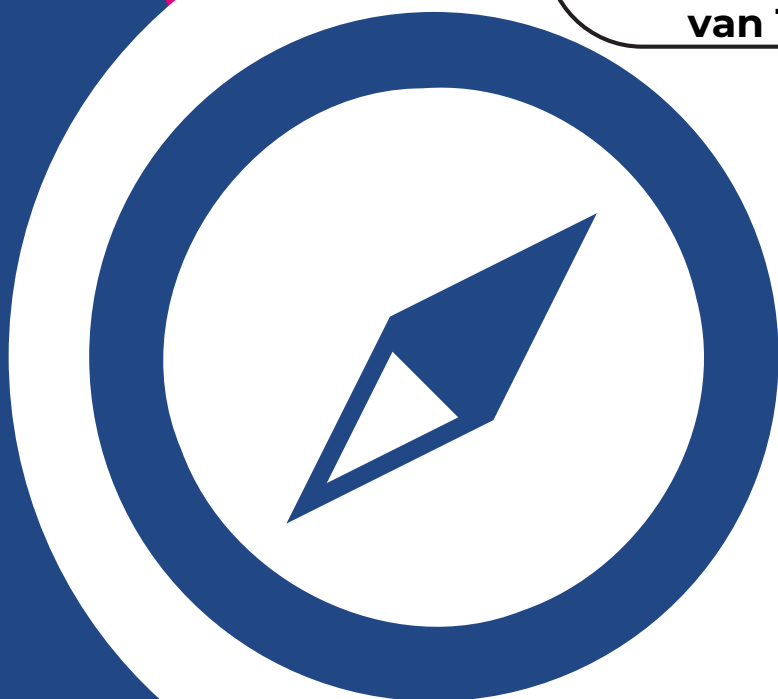
Co-funded by
the European Union

13

**Activiteiten voor
leerlingen in de leeftijd
van 12-15 jaar**

FASE 1: JE ZELFKENNIS ONTDEKKEN

Co-funded by
the European Union

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

Doel

Het belang van zelfbewustzijn te erkennen voordat je met anderen in gesprek gaat, of het nu gaat om aangevoelde of daadwerkelijke verschillen.

Doelstellingen

Studenten krijgen inzicht in hun persoonlijke waarden. Studenten zullen reflecteren op hun ervaringen, houdingen en emoties met betrekking tot vluchtelingen en migratie.

Studenten zullen nieuwsgierig worden om meer over deze onderwerpen te ontdekken en te leren.

Trefwoorden en inhoud

Waarden, zelfbewustzijn, dromen voor de toekomst, migratieverhalen (persoonlijk en die van anderen)

Methode en Timing

Persoonlijke zelfverkenning en gemodereerde uitwisseling tussen de studenten, begeleid door tot nadenken stemmende vragen (gecombineerd met ondersteunende stimuli).

45-50 minuten

Co-funded by
the European Union

15

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

“Wat is belangrijk en waardevol in mijn leven?”

Vraag de leerlingen om een "profiel" van zichzelf te maken op basis van de volgende vragen. Leg uw leerlingen uit hoe belangrijk het is om "zichzelf" te zijn bij het beantwoorden van deze vragen: Er zijn geen goede of onjuiste, betere of slechtere antwoorden! (Studenten zouden de vragen kunnen vinden in > Fase 1: werkblad voor studenten):

1

Bestaat er een bijzonder indrukwekkend persoon (misschien zelfs een "heldin" of een "held"), in boeken, films of series (of in het echte leven!) die voor mij van bijzondere waarde is? Waarom vind ik ze leuk (of zelfs: waarom bewonder ik hem/haar)?

2

Is er iets aan andere mensen dat me bijzonder irriteert? Wat stoort mij hieraan?

3

Stel je voor dat je een schatkist hebt waarin je mensen, plaatsen, voorwerpen, sensaties, geuren of zelfs ervaringen die je hebt gehad met je familie, vrienden, in je buurt of je stad die voor je het belangrijkste zijn, veilig kunt bewaren, wat zou je bewaren? Maak een lijst van 10 dingen die je graag zou willen koesteren.

Co-funded by
the European Union

16

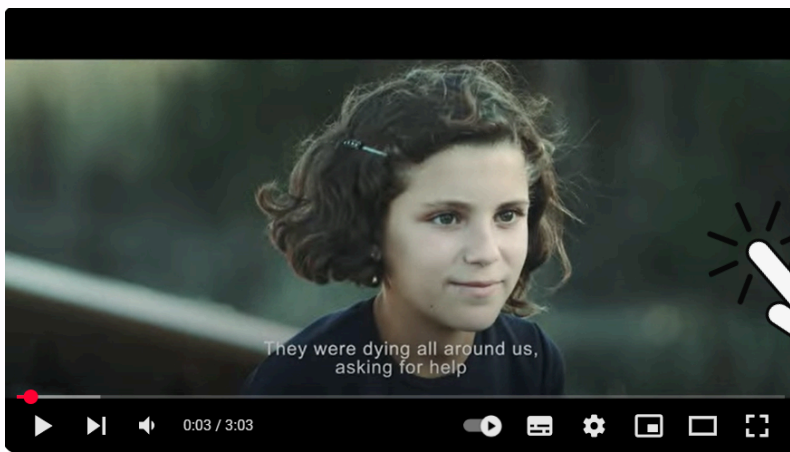

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

Inleiding van het onderwerp vlucht en migratie doorheen persoonlijke verhalen.

Laat de leerlingen naar Hiba's en/of Kate's Story kijken en beantwoord de volgende vragen. (Leerlingen zouden de vragen kunnen vinden in> Stap 1: werkblad voor studenten):

Hiba's Story: Ten-Year-Old Syrian Refugee | UNICEF USA

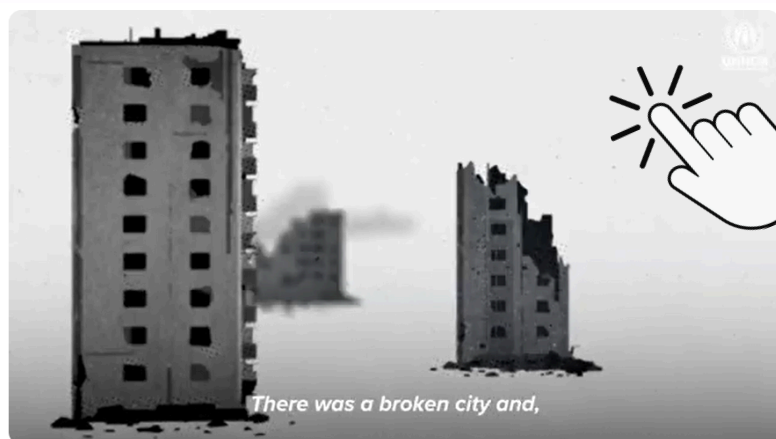
UNICEF USA
30.5K subscribers

Subscribe

3.1K

Share

Kate's Story

UNHCR, the UN Ref...
198K subscribers

Subscribe

20

Share

Co-funded by
the European Union

17

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

Na het bekijken van de video, stel je leerlingen de volgende vragen

Wat hoopt, en welke dromen heeft Hiba/Kate voor haar toekomst?

Op welke wijze zijn ze gelijkend en verschillend van die van jou?

Je kent het migratieverhaal en de toekomstdromen van Hiba en/of Kate. Maar kent u het migratieverhaal van uw eigen familie? Welke is het?

Co-funded by
the European Union

18

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

De voorgestelde verhalen gaan over de oorlogen in Syrië, Zuid-Soedan en Oekraïne. Vooraleer je een video uitkiest, moet je rekening houden met de samenstelling van je klas. Als deze verhalen te gevoelig lijken voor je leerlingen, kies dan gerust een ander verhaal dat misschien geschikter is. Sinds deze conflicten op het moment van schrijven nog gaande zijn, kennen de leerlingen ze misschien niet allemaal, dus het kan nodig zijn om wat achtergrondinformatie te geven.

Bijna elke familie heeft wel een migratieverhaal, het kan gaan om grootouders, een tante of oom, of zelfs de studenten zelf. Migratie kan plaatsvinden binnen hetzelfde land (verhuizen van de ene provincie naar de andere, van het platteland naar de stad, enz.) Het is belangrijk dat leerlingen inzien dat migratie deel uitmaakt van hun eigen geschiedenis. Als je de activiteit wilt uitbreiden, kun je leerlingen vragen om het migratieverhaal van hun familie te onderzoeken en er een opstel over te schrijven. Dit kan ook worden toegewezen als een optionele huiswerkactiviteit.

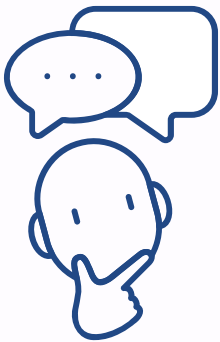

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

Je kan advies krijgen van je partner om deze fase uit te voeren als dat nodig is. Je kan reflecties van leerlingen delen om de ontmoeting in fase 3 beter voor te bereiden.

Reflectie

Leg de reflectietaak voor deze fase uit (Reflectiepraktijk → Fase 1: werkblad voor studenten):

Tegen de volgende fase graag:

Zoek een foto/afbeelding die iets of iemand voorstelt of symboliseert die bijzonder waardevol voor je is en die je niet wilt verliezen. Voeg een korte uitleg toe aan de afbeelding.

Zoek een foto/afbeelding die een van je dromen voor de toekomst vertegenwoordigt of symboliseert. Voeg een korte uitleg toe aan de afbeelding.

Noteer een geselecteerde vraag over het onderwerp vlucht/migratie in verband met je toekomstdromen die je bijzonder interesseert en waarop je graag een antwoord zou krijgen.

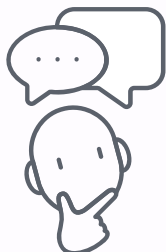
Co-funded by
the European Union

20

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

Reflectie

Vraag de leerlingen om groepjes van twee koppels te vormen. Als je denkt dat het voor jouw klas beter is om in grotere groepjes te werken, kun je groepjes van 4-5 leerlingen maken.

Eén leerling begint met het delen van zijn gedachten over de vragen.

De andere leerling luistert aandachtig en geeft dan feedback door de zin af te maken: Ø "Uit wat je me net hebt verteld, begrijp ik dat wat voor jou belangrijk en waardevol is in het leven is ... (herformuleer het dan in hun eigen woorden)."

De persoon die deelt kan kort toelichten of hij zich begrepen voelt en hoe hij verder zou omschrijven wat belangrijk en waardevol voor hem is.

Dan neemt een andere leerling zijn beurt om te delen

Tenslotte kunnen de twee leerlingen bespreken welke waarden en prioriteiten ze delen en op welke punten ze van mening verschillen.

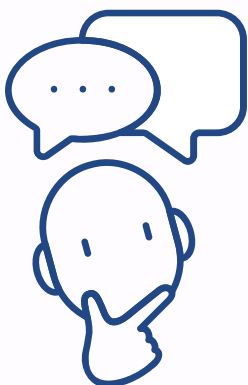
Co-funded by
the European Union

21

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

Reflectie

Leg vervolgens uit wat het doel is van deze oefening:

“Als ik tot een goed en constructief contact wil komen met mensen in het algemeen, maar speciaal met diegenen die ik misschien niet benader omdat ze anders of zelfs vreemd voor me lijken (of die dat eigenlijk ook zijn), is het nodig dat ik weet en een gevoel ken voor dat wat belangrijk en waardevol voor me is. Alleen als ik weet en waardeer wat echt belangrijk en waardevol voor mij is, kan ik anderen zonder al te veel angst ontmoeten en kan ik het met andere mensen eens worden over wat belangrijk is voor ons als gemeenschap die samenleeft.”

Co-funded by
the European Union

22

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

Samenvatting en overgang

Vraag de leerlingen om kort te vertellen wat ze hebben geleerd in deze fase, en moedig enkelen aan om hun gedachten te uiten. Nadat enkele leerlingen aan het woord zijn geweest, kunt u hun inzichten in uw eigen woorden samenvatten, waarbij u verwijst naar de doelen van de les hierboven. Je kan dan de volgende fase introduceren door te zeggen: “In onze volgende sessie duiken we in het opdoen van kennis over vlucht en migratie!”.

Co-funded by
the European Union

23

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

Woordenlijst van de meest belangrijke termen

In de discussie over vluchtelingen en migratie is het belangrijk om termen te verduidelijken en correct te gebruiken om misverstanden te voorkomen.

Migranten verlaten hun thuisland om elders te gaan wonen en werken, eventueel tijdelijk of voor altijd. Redenen voor migratie kunnen heel verschillend zijn - en min of meer vrijwillig.

Een **vluchteling** is een persoon die door andere mensen of omstandigheden gedwongen wordt zijn thuis te verlaten. Vluchtelingen in juridische zin en volgens het Verdrag betreffende de Status van Vluchtelingen, ook bekend als het Vluchtelingenverdrag van 1951, zijn personen die vervolgd worden om "redenen van ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging". Als mensen binnen hun eigen land vluchten en geen internationaal erkende grens oversteken, worden ze binnenlandse ontheemden genoemd. Vluchtelingen in bredere zin zijn mensen die van huis en haard verdreven zijn door oorlog of natuurrampen (soms als gevolg van klimaatverandering). Vluchtelingen in deze bredere zin van het woord worden ook gedwongen om hun huis te verlaten - ze hebben geen keuze.

Co-funded by
the European Union

24

Fase 1: Je zelfkennis ontdekken

Woordenlijst van de meest belangrijke termen

Het is niet altijd mogelijk om een duidelijk en ondubbelzinnig onderscheid te maken tussen “vrijwillige” migratie en “gedwongen” migratie. Soms worden mensen “economische vluchtelingen” genoemd om hun recht op bijstand in twijfel te trekken. In veel gevallen zijn de economische problemen echter zo groot (ondervoeding, gebrek aan gezondheidszorg, enz.) dat ze de gezondheid en het leven van mensen bedreigen en hen kunnen dwingen hun huis te verlaten.

Als u op zoek bent naar meer en precieze definities, kan de interactieve woordenlijst van het Europees Migratienetwerk nuttig zijn. Sinds er ook belangrijke nationale specifieke definities en voorschriften zijn, kunt u uw nationale CHANGE-partner om informatie vragen.

Co-funded by
the European Union

25

Activiteiten voor
leerlingen in de leeftijd
van 12-15 jaar

FASE 2: ONTVANGEN EN VERWERKEN VAN KRITIEKE INFORMATIE

Co-funded by
the European Union

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

Doel

Om actief kennis te verwerven en vaardigheden te ontwikkelen in het effectief gebruiken van media, terwijl het vermogen om informatie kritisch te analyseren wordt aangescherpt.

Doelstellingen

Studenten zullen kennis verwerven over de onderwerpen vluchtelingen en migratie door het actief leren. Studenten zullen hun vermogen om bronnen te evalueren en informatie kritisch te analyseren ontwikkelen en vergroten.

Sleutelwoorden en inhoud

Migratie, gedwongen migratie, vlucht, gegevens, feiten, betrouwbare bronnen

Methodes en Timing

Activiteiten om te leren onderscheid te leren maken tussen kennis en mening, geloofwaardige bronnen en onbetrouwbare bronnen, en om generalisaties en oversimplificaties te identificeren.

Voor deze oefening zijn twee sessies van elk 45-50 minuten nodig. Je kunt het ook in één sessie doen door: A: prioriteit te geven aan twee vragen uit elke onderzoekstaak, of B. leerlingen te vragen zich enkel te richten op het opschrijven van hun antwoorden.

Co-funded by
the European Union

27

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

We onderzoeken een complexe zaak

Verdeel de leerlingen in groepjes van 3 of 4 om op internet de volgende vragen te beantwoorden. (De leerlingen kunnen de vragen vinden in > Fase 2 - Werkblad voor leerlingen)

a. Wijs de opdrachten A, B en C willekeurig aan elke groep toe en zorg ervoor dat ten minste twee groepen aan dezelfde onderzoekstaak werken.

Onderzoeksopdracht A:	Onderzoeksopdracht B:	Onderzoeksopdracht A:
Wat bedoelen we als we het over migratie hebben?	Om welke redenen zou iemand kunnen migreren of zijn land ontvluchten?	Wat zijn de relevante cijfers en statistieken?

b. Instrueer de groepen om hun bevindingen te documenteren. Visuele weergave is cruciaal; afhankelijk van de beschikbare tijd en middelen kun je hen ook vragen om een presentatie voor te bereiden (met een flipchart, PowerPoint, enz.) met afbeeldingen van hun ontdekkingen. (Raadpleeg de vragen in Fase 2 - Werkblad voor de leerlingen).

Co-funded by
the European Union

28

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

**Wat bedoelen we als
we het over migratie
hebben?**

**Wat is migratie? Is het
verlaten van een land een
vereiste om als migrant te
worden beschouwd?**

**Wat houdt gedwongen
migratie in?
Onder welke
omstandigheden wordt
iemand die zijn land
ontvlucht een vluchteling?**

**Wat betekent het om
staatloos te zijn?**

Co-funded by
the European Union

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

**Om welke redenen zou
iemand kunnen migreren
of zijn land ontvluchten?**

**Sommige redenen om een land
te ontvluchten kunnen te maken
hebben met verschillende
kwesties, zoals politiek, klimaat,
geslacht, religie en economie.**

**Kun je nog andere redenen
bedenken? Geef van elk van deze
redenen een voorbeeld uit
verschillende landen.**

Co-funded by
the European Union

30

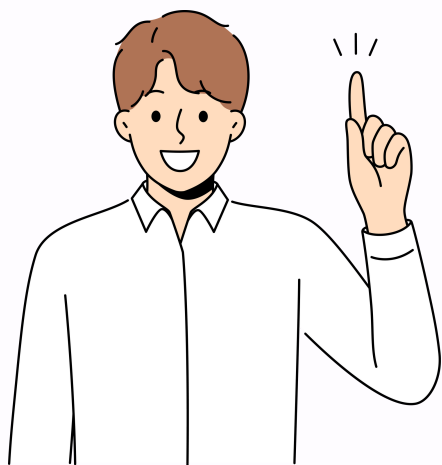

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

Wat zijn de relevante cijfers en statistieken?

Hoeveel mensen zijn er in 2023 wereldwijd ontheemd? Hoeveel daarvan kinderen? Hoeveel daarvan vrouwen? Welke landen in de wereld vangen de meeste vluchtelingen op?

Hoeveel mensen zijn in 2023 naar de Europese Unie gevlucht? Hoeveel mensen zijn in 2023 naar ons land gevlucht?

Hoeveel van hen reizen door naar een ander land? Uit welke landen komen de vluchtelingen die hun toevlucht zoeken in ons land?

Co-funded by
the European Union

31

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

Op basis van je beoordeling van de kennis en vaardigheden van je leerlingen kan je verschillende niveaus van begeleiding bieden. Maak gebruik van de lijst met informatiebronnen die aan het einde van deze fase is samengesteld en overweeg bronnen uit uw land toe te voegen, zoals websites van relevante autoriteiten, NGO's en gerenommeerde mediakanalen.

Om de leerlingen te laten oefenen met het onderscheiden van betrouwbare en onbetrouwbare bronnen, kunt u voorbeelden van beide delen. Geef verwijzingen naar organisaties en media die u 'geloofwaardig' acht, maar ook naar organisaties en media die 'problematisch' kunnen zijn vanwege hun neiging tot ongepaste generalisaties of nepnieuws. Dit kunnen roddelbladen of sensatiebeluste verkooppunten zijn die bekend staan om hun oversimplificaties of verkeerde informatie, maar ook websites van organisaties die anti-migratiestandpunten hebben. Toon daarnaast, indien mogelijk, een nieuwsbericht uit verschillende roddelbladen om deze verschillen te illustreren.

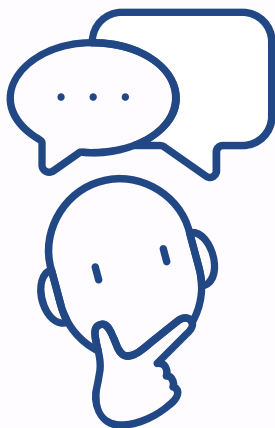
Co-funded by
the European Union

32

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

Reflecties

Leg de reflectietaak voor deze fase uit (Reflectiepraktijk, leerlingen konden de vragen vinden in → Fase 2 - Leerlingenwerkblad). Laten we dieper graven! Nadat u de verkregen informatie hebt genoteerd, vraagt u de groepen om de volgende stappen uit te voeren:

Vat uw bevindingen samen: Welke informatie heb je ontdekt met betrekking tot elke vraag?

Omschrijf uw nieuwsgierigheid: Maak een lijst van maximaal vijf vragen die tijdens uw onderzoek zijn opgekomen.

Reflecteer op perspectieven: Hoe komen uw bevindingen overeen met of verschillen ze van de observaties of voorkennis van elk groepslid over het onderwerp?

Co-funded by
the European Union

33

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

Deel en vergelijk

Elke groep deelt zijn bevindingen met de klas. Om dit te doen, wordt voorgesteld dat de leraar willekeurig een vraag uit de opdrachten A, B en C selecteert en het delen tussen de leerlingen aanmoedigt met de volgende vragen:

1

Heeft iemand iets anders ontdekt? Welke bevindingen hebben we ontdekt?

2

Wat waren mijn eerste gedachten en hoe zijn ze veranderd na het krijgen van deze informatie? Waarom?

3

Ben je verschillende antwoorden op dezelfde vraag tegengekomen? Wat zou deze verschillen kunnen verklaren?

*Het is een goede gelegenheid om de visuele hulpmiddelen te laten zien die in stap 1 zijn ontwikkeld.

Co-funded by
the European Union

34

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

Het eerste doel is dat leerlingen inzien dat migratie een complex vraagstuk is. Bij het online zoeken naar de term 'migrant' zijn de eerste afbeeldingen vaak individuen te zien die hun land ontvluchten in kleine boten of moeilijke paden oversteken. Het is echter cruciaal om te begrijpen dat migratie zowel gedwongen als vrijwillig kan zijn. Studenten moeten ook begrijpen dat oorlog en conflict niet de enige redenen zijn voor gedwongen migratie; Er zijn andere oorzaken die lijden veroorzaken en kunnen worden beschouwd als schendingen van de mensenrechten.

Voor deze les kan het nuttig zijn om ondersteuning te krijgen van een Together4Change-partner, zoals een JRS-vertegenwoordiger of een door vluchtelingen/migranten geleide organisatie. Een expert kan inzicht geven in de presentaties die betrekking hebben op de onderzoeksopdrachten en waar nodig aanvullende informatie bieden. Bovendien kan de deskundige, als de tijd het toelaat, zijn eigen inzichten inbrengen. Samenwerken met andere leraren op school kan ook voordelig zijn; een samenwerking met een aardrijkskundeleraar kan bijvoorbeeld de data-analyse en onderzoekscomponenten van de les verbeteren.

Co-funded by
the European Union

35

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

Uw partner kan je helpen bij het zoeken van accurate informatie. Je kan je partner ook uitnodigen voor de presentatie van de onderzoeksresultaten door de leerlingen, zodat ze kunnen luisteren naar wat leerlingen hebben gevonden en waarschijnlijk meer interessante informatie geven die het onderzoek van de leerlingen kan voltooien.

Reflectie oefening

Leg de reflectietaak voor deze fase uit (Reflectietaak, Studenten konden de vragen vinden in → Fase -2 Studentenwerkblad).

Wat is er nieuw en verrassend voor mij?

Welke gevoelens ontstaan er in mij bij het krijgen van deze verscheiden informatie

Co-funded by
the European Union

36

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

Samenvatting en overgang

Laat de leerlingen in een paar zinnen samenvatten wat ze in deze fase hebben geleerd. Nadat enkele cursisten hun gedachten hebben gedeeld, kunt u hun inzichten in uw eigen woorden samenvatten, verwijzend naar de doelen van de les.

Als de tijd het toelaat, overweeg dan om een korte activiteit uit te voeren. Laat de leerlingen online zoeken naar de term 'migratie' en de afbeeldingen bekijken die boven aan de resultaten verschijnen. Deze afbeeldingen zullen waarschijnlijk grote groepen mensen afbeelden die ontheemd zijn in woestijnen, oerwouden, zeeën, enz. Hoewel deze afbeeldingen echte situaties weergeven, moet u de leerlingen eraan herinneren dat migratie veel meer omvat, zoals ze hebben geleerd, en een complex onderwerp is.

migratie

Leg tot slot uit hoe de volgende fase zich zal ontploegen: "In de volgende fase gaan we dieper in op de ervaringen en situaties van vluchtelingen." Aangezien er verschillende activiteiten gepland zijn voor de volgende fase, kunt u ook aangeven welke activiteit zal worden uitgevoerd

Co-funded by
the European Union

37

Fase 2: Ontvangen en verwerken van kritieke informatie

Nuttige informatiebronnen

Op deze websites vind je achtergrondinformatie, cijfers, data en feiten over vluchtelingen en migratie.

Websites of the Jesuit Refugee Service

[JRS Europe](#)

[JRS Ireland](#)

[JRS Malta](#)

Other Websites of International and European Organizations:

[UNHCR](#)

[European Council on Refugees and Exiles \(ECRE\)](#)

[EU-Commission department Migration and Home Affairs](#)

[Catholic Migration Commission \(ICMC\)](#)

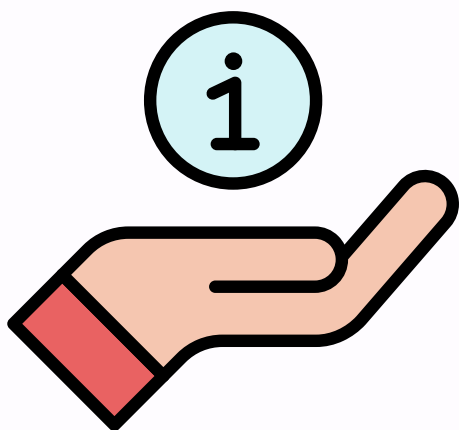
[Migrants & Refugees Section of the Vatican](#)

[European Migration Network Glossary](#)

[International Organization for Migration \(IOM\)](#)

[PICUM](#)

[Amnesty International](#)

Co-funded by
the European Union

38

**Activiteiten voor
leerlingen in de leeftijd
van 12-15 jaar**

FASE 3: PERSPECTIEVE N VERANDEREN

Co-funded by
the European Union

Fase 3: Perspectieven veranderen

Doel

Perspectiefverschuivingen stimuleren door middel van betekenisvolle ontmoetingen, waarbij mensen worden aangemoedigd om emotioneel betrokken te raken en na te denken over hun ervaringen.

Doeleinden

Leerlingen krijgen een emotioneel begrip van de situaties, ervaringen en aspiraties van mensen die gedwongen werden te migreren. Leerlingen ervaren een verschuiving in perspectief en verwerven betekenisvolle kennis over het onderwerp.

Sleutelwoorden en inhoud

Verandering van perspectief, ontmoeting, empathie

Methodes en Timing

Samenwerken met mensen die gedwongen migratie hebben meegemaakt.
Gefaciliteerde dialoog die empathie en het vermogen om verschillende perspectieven te begrijpen bevordert.
40-45 minuten

Co-funded by
the European Union

40

Fase 3: Perspectieven veranderen

We ontmoeten, we delen, we leren

In deze fase wordt sterk aanbevolen om samen te werken met je nationale partner Together for Change om een ontmoeting in de klas te organiseren en een persoon met een migratieachtergrond uit te nodigen om zijn of haar persoonlijk verhaal te delen, inclusief zijn of haar ervaringen met migratie, participatie en belangenbehartiging. JRS heeft contacten gelegd met personen die bereid zijn om met studenten in de klas in gesprek te gaan. Zij zullen de ontmoeting coördineren en het contact met de persoon vergemakkelijken.

Co-funded by
the European Union

41

Fase 3: Perspectieven veranderen

Vorbereiding van de leerlingen

GETTING
READY

De leerlingen voorbereiden op de gast kan je het beste doen aan het einde van de vorige fase (zie Overgang van Fase 2 naar Fase 3). Leg uit dat de gast zeer persoonlijke ervaringen zal delen, waarvan sommige moeilijk of pijnlijk kunnen zijn.

Moedig leerlingen aan om vragen te stellen, maar herinner hen eraan dat de gast het recht heeft om te kiezen of hij al dan niet wil antwoorden. Het is aan te raden dat leerlingen hun vragen schriftelijk indienen. Op die manier kunnen de gast en de Together4Change-partner de vragen van tevoren bekijken en beslissen op welke vragen ze zullen ingaan. Het kan ook nodig zijn om vragen met meer gevoeligheid te herformuleren.

ATTENTION!
PLEASE!

Houd in gedachten dat de persoon die zijn verhaal deelt zich in een kwetsbare positie bevindt, het is derhalve cruciaal om een omgeving van zorg en respect voor hun privacy te creëren. Benadruk het belang van het creëren van een comfortabele en respectvolle ruimte voor dit gesprek.

Moedig leerlingen aan om na te denken over hoe het voelt om persoonlijke ervaringen, gevoelens, hoop en wensen te bespreken voor een onbekend publiek.

Co-funded by
the European Union

42

Fase 3: Perspectieven veranderen

Bedenk dat de relatie die je aangaat met de Together4Change-partner als waardevolle bron kan dienen voor je actie-uitdaging-fase of zelfs voor andere fasen van het programma. "Gast" Gasten die naar je klas komen om hun verhaal te delen, kunnen tijdens hun presentatie inspiratie en ideeën aandragen voor de actie die in Fase 6 is gepland. Moedig hen aan om deze ideeën met je klas te bespreken tijdens hun presentatie.

Co-funded by
the European Union

43

Fase 3: Perspectieven veranderen

Vorbereitung van je Gast

GETTING
READY

De gast moet zich comfortabel voelen om zijn/haar ervaringen te delen, ook de uitdagende én de pijnlijke momenten, evenzo thema's als verlies, verdriet, hoop en verlangens, zonder extra emotionele lasten over zich te halen. Ze moeten er ook op voorbereid zijn dat studenten hun vragen en opmerkingen niet altijd even gevoelig formuleren.

De persoon in kwestie moet lang genoeg in je land gewoond hebben om zowel positieve als negatieve ervaringen te kunnen bespreken die te maken hebben met acceptatie en afwijzing, participatie en uitsluiting, en andere relevante onderwerpen die hij na aankomst heeft meegemaakt. Hoewel een recent aangekomen vluchteling waardevolle inzichten kan bieden, heeft hij of zij misschien geen uitgebreide kennis van hoe het is om in jouw land te leven. Idealiter zou de persoon in staat moeten zijn om met de leerlingen in hun taal te communiceren. Als dat niet het geval is, is vertaling nodig, maar dit zal misschien niet alle subtiele nuances van hun verhaal bevatten en kan extra tijd in beslag nemen.

Co-funded by
the European Union

44

Fase 3: Perspectieven veranderen

Leerlingen zijn in gesprek gegaan over hun wensen en dromen voor de toekomst, maar ook over de complexiteit van migratie en de mogelijke schendingen van mensenrechten die deze aspiraties kunnen bedreigen. Ondanks de uitdagingen is het belangrijk om te erkennen dat dromen kunnen worden verwezenlijkt en onrechtvaardigheden kunnen worden aangepakt. De leerlingen hebben vragen voorbereid over deze onderwerpen en je nationale partner Together for Change kan waardevolle voorbeelden geven van individuen, zichzelf of anderen die ze kennen, die hun dromen hebben nagestreefd, onrecht hebben aangepakt en momenteel betrokken zijn bij belangenbehartiging en bewustmaking. Deze ontmoeting kan dienen als een scharniermoment om leerlingen te inspireren na te denken over hoe ze kunnen samenwerken om deze dromen waar te maken en om zich te verenigen tegen het onrecht waarover ze hebben geleerd.

Een mogelijkheid om het verhaal te begeleiden is het overwegen van de volgende onderwerpen:

- Relaties van vertrouwen en wantrouwen
- Gevoelens van veiligheid en onveiligheid
- Ervaringen met goede en slechte behandeling
- Respect voor je rechten als persoon, of juist het gebrek daaraan
- Situaties waarin je volhield en doorging ondanks tegenslag
- Je emoties en gevoelens
- Je dromen, wensen voor verandering en hoop voor de toekomst
- Je ervaringen met belangenbehartiging

Natuurlijk staat het individu volledig vrij om alleen te vertellen waar hij of zij zich goed bij voelt.

Co-funded by
the European Union

45

Fase 3: Perspectieven veranderen

Als onderdeel van het Together4Change project zullen mensen die deelnemen aan de ontmoetingen worden voorbereid tijdens een training. De informatie die hier wordt gegeven is echter nuttig om het belang van een voorbereiding te begrijpen en ervoor te zorgen dat de ontmoeting een veilige en ondersteunende omgeving creëert voor iedereen, zeker voor de gast. De persoon die zijn getuigenis zal delen en de partner van Together for Change moeten op voorhand geïnformeerd worden over de onderwerpen die besproken zullen worden en hoe de dialoog zal verlopen. Het is cruciaal om details te verstrekken zoals de samenstelling van de klas, de leeftijdsgroep van de leerlingen, het aantal deelnemers, het schema, de fysieke opstelling van de ruimte en of er een microfoon nodig zal zijn. Om een gevoel van veiligheid te garanderen voor de gast en alle deelnemers, is het sterk aan te raden dat het gesprek wordt begeleid en gemodereerd door iemand die bekend is met de "gastheer", zoals uw JRS-partner of een ander lid van de vereniging.

Co-funded by
the European Union

46

Fase 3: Perspectieven veranderen

Introductie en dialoog

Als de gast of Together4Change-partner in de klas binnenkomt, begroet hem dan kort en geef hem de kans zichzelf voor te stellen. Vraag de gast om zijn verhaal met de leerlingen te delen en vraag de leerlingen om zonder onderbrekingen te luisteren. Na de introductie van de gast kunnen de leerlingen vragen stellen en met elkaar in gesprek gaan. Als de gast een vraag stelt of iets bijzonder opmerkelijks vertelt, moedig de leerlingen dan aan om erover na te denken en commentaar te geven.

Reflectie

Aan het einde van het gesprek vraag de leerlingen om kort te vertellen wat vooral indruk op hen heeft gemaakt of wat hen heeft geraakt. Vraag hen na te denken over wat ze hopen in hun eigen leven en in hun relaties met anderen. Dit kan ook een goede gelegenheid zijn om mogelijke acties voor fase 6 met de partner te bespreken. Zowel de leerlingen als de gast/partner kunnen ideeën uitwisselen, en het zou waardevol zijn om manieren te verkennen om samen te werken met de partner of een andere organisatie die zich bezighoudt met migratie- en vluchtelingenkwesties. Geef de gast tot slot het laatste woord: Wat heeft hij meegenomen uit deze ontmoeting?

Co-funded by
the European Union

47

Fase 3: Perspectieven veranderen

Indien een gesprek niet mogelijk is

1

Onderzoek aanvullende bronnen: Je kan verschillende materialen gebruiken met persoonlijke migratieverhalen. Hieronder staan enkele bronnen die nuttig kunnen zijn:

- 1000 Dreams Project: A collection of migrant stories. (Een verzameling van migrantenverhalen).
<https://1000dreamsproject.com/>

- (Ontmoeting met Emmanuel Jal: Een krachtige getuigenis van een voormalig kindsoldaat)- Encounter with Emmanuel Jal: A powerful testimony from a former child soldier. <https://www.youtube.com/watch?v=hpvIXh15IZ0>

- Video's uit Fase 1: Bekijk de video's die in de eerste fase zijn gebruikt voor meer context en discussiepunten.

2

2. Moedig de leerlingen aan tot nadenken: Er zijn verschillende vragen die de leerlingen kunnen helpen om na te denken over wat ze gedeeld hebben. Je kunt ervoor kiezen om ze allemaal te gebruiken of er een paar uit te kiezen. (De leerlingen kunnen de vragen vinden in → Fase 3 - werkblad voor leerlingen):

- Welke emoties en gevoelens drukt de persoon uit terwijl hij zijn verhaal vertelt?
- Welke ervaringen en verwachtingen worden er doorgegeven?
- Wat heeft me het meest geraakt of ontroerd?
- Hoe voel ik me als ik het verhaal van deze persoon hoor of lees?
- Wat wens ik hen toe voor de toekomst?

Co-funded by
the European Union

48

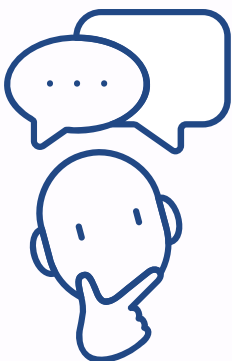

Fase 3: Perspectieven veranderen

Je partner zal een "gast" kiezen en meebrengen of hem/haar begeleiden, maar voorafgaand aan de sessie zijn samenwerking en grondige voorbereiding samen van groot belang.

Tijd tot nadenken

Leg de reflectietaak voor deze fase uit (Reflectieoefening, leerlingen konden de vragen vinden in → Fase 3 - Werkblad voor leerlingen):

Zoek een foto of afbeelding die hoop voorstelt.

Schrijf twee wensen op die je hebt voor mensen die gedwongen worden hun huis te verlaten.

Denk na over wat jouw kleine of grote bijdrage zou kunnen zijn om die wensen in vervulling te laten gaan.

Co-funded by
the European Union

49

Fase 3: Perspectieven veranderen

Samenvatting en overgang

Vraag de leerlingen om in een paar zinnen een gevoel en een gedachte te delen over hun ervaring in deze fase.

Nadat verschillende leerlingen hun gedachten hebben gedeeld, kunt u de belangrijkste punten in uw eigen woorden samenvatten (verwijs naar de lesdoelen hierboven).

Leg dan uit hoe de volgende fase zal verlopen:

“ De volgende fase zal zich richten op wat ons zou moeten leiden als we gerechtigheid willen voor vluchtelingen en hoe we allemaal zo goed mogelijk kunnen samenleven. ”

Co-funded by
the European Union

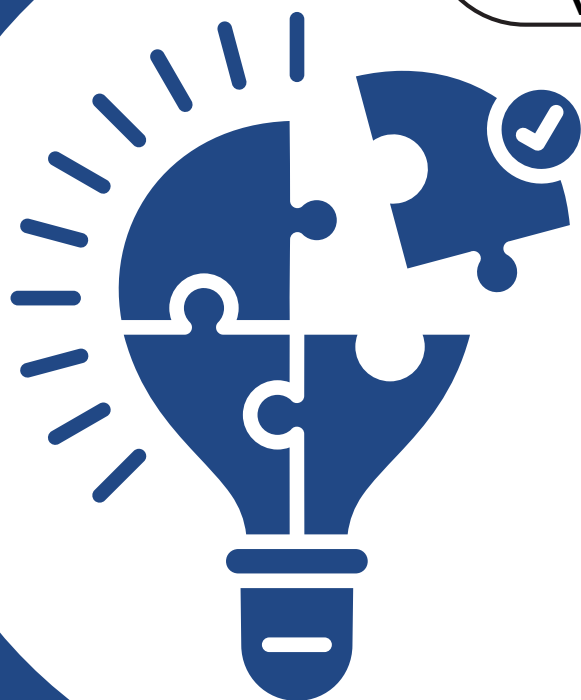
50

**Activiteiten voor
leerlingen in de leeftijd
van 12-15 jaar**

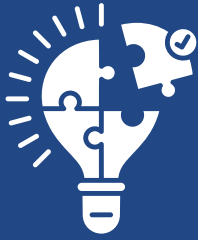

FASE 4: OORDEEL VORMEN EN WEERGEVEN

Co-funded by
the European Union

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

Doel

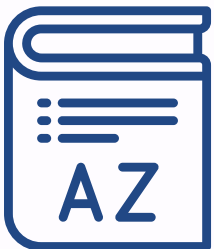
Het bevorderen van perspectiefverandering door na te denken over morele principes en het faciliteren van discussies over persoonlijke overtuigingen.

Doelstellingen

Leerlingen zullen in staat zijn om een gefundeerd oordeel te vellen over het onderwerp migratie.

Leerlingen zullen in staat zijn om deze oordelen te bespreken en te verwoorden terwijl ze zich confronteren met verschillende meningen.

Sleutelwoorden en inhoud

Ethische principes en criteria (in het bijzonder mensenrechten), oordeelsvorming, respectvolle discussie, persoonlijke en empathische verandering van perspectief en coëxistentie.

Methode en Timing

Oefeningen om perspectief te vinden om eigen positie en oordeel te presenteren, te rechtvaardigen en te bespreken

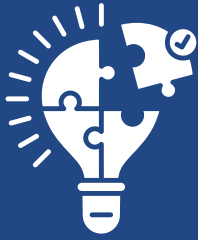
Deze oefening kan twee sessies van 45-50 minuten vereisen. Als alternatief kunt u het in één sessie samenvatten door: a. Het toewijzen van huiswerk aan studenten om thuis te beginnen met het voorbereiden van de positie en de vragen van hun groep, of b. Het geven van een individuele reflectietaak na afloop van het rondetafelgesprek als huiswerk

Co-funded by
the European Union

52

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

Print de tekst en deel deze met je leerlingen; lees samen de tekst in de klas en beslis samen met je leerlingen de naam van het sportteam. Na het zorgvuldig lezen van de tekst, volg de richtlijnen over hoe de groep te vormen en voer het rollenspel uit.

Situatie

Rollenspel: Hoe willen we samen (leven)?

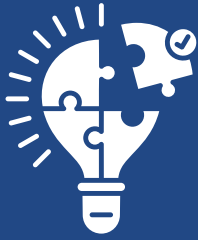
1. Het 'Sport X'-team van uw school (voel u vrij om uw favoriete teamsport te kiezen) wordt momenteel geconfronteerd met een situatie die ongemak en pijn veroorzaakt bij veel van zijn leden. Sommige deelnemers spelen al samen sinds de oprichting van het team vier jaar geleden, terwijl anderen pas sinds het afgelopen jaar deel uitmaken van het team. Daarnaast zijn er sinds kort vier nieuwe leden bijgekomen
2. Drie van de vier nieuwe deelnemers, samen met een paar van degenen die pas een jaar in het team zitten, zijn ook nieuwkomers in de stad. Ze komen uit verschillende landen en de meesten van hen beheersen de taal van hun nieuwe thuis nog niet. Hun families werden gedwongen hun land van herkomst te ontvluchten.

Co-funded by
the European Union

53

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

Rollenspel: Hoe willen we samen (leven)?

3. Het team is verdeeld omdat sommige oude spelers vooral gericht zijn op het winnen van wedstrijden en geloven dat de meeste nieuwe deelnemers hun rol niet begrijpen, wat resulteert in herhaalde conflicten. Aan de andere kant maken andere teamleden zich zorgen over deze houding en willen ze samen spelen, wat een gevoel van eenheid en teamwork bevordert.

4. De trainer is zich bewust van deze situatie en maakt zich zorgen omdat hij/zij begrijpt dat het primaire doel van een teamsport is om als een team te functioneren en samen te werken. Hoewel winnen ook belangrijk is, zullen ze geen succes behalen zonder een sterk team.

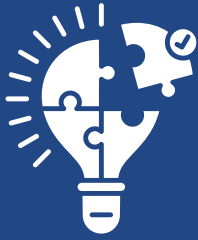
5. Er zijn twee fracties ontstaan: de ene groep richt zich uitsluitend op winnen en geeft de nieuwkomers de schuld van hun gebrek aan begrip van het spel, terwijl de andere groep een omgeving probeert te creëren waarin alle deelnemers kunnen spelen, zich kunnen vermaken en een samenhangend team kunnen vormen

Co-funded by
the European Union

54

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

Rollenspel: Hoe willen we samen (leven)?

6. De trainer heeft een bijeenkomst georganiseerd om de situatie van het team te bespreken aan de hand van de volgende vragen:

Hoe moet het team eruit te zien?

Welke eigenschappen moet het team bezitten om een gastvrije omgeving te creëren voor alle deelnemers?

Hoe kunnen alle teamleden bijdragen en effectief samenwerken?

Welke acties kunnen worden ondernomen om ervoor te zorgen dat alle spelers optimaal kunnen presteren?

Welke rechten en verantwoordelijkheden zijn in dit verband relevant in het licht van de rechten van het kind en de rechten van vluchtelingen?

Wat zijn de posities van spelers die uitsluitend gericht zijn op winnen versus degenen die teamwork willen bevorderen?

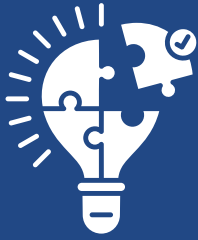
Welke voorstellen hebben zij?

Co-funded by
the European Union

55

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

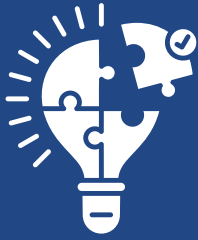
U moet zich ervan bewust zijn dat bepaalde posities meer of minder 'populair' kunnen zijn, afhankelijk van uw context. Het is belangrijk om een veilige ruimte te creëren waar alle leerlingen zich veilig genoeg voelen om hun mening te uiten, zelfs als die meningen 'impopulair' zijn. Zorg ervoor dat iedereen zich gerespecteerd voelt en dat zowel het geven als ontvangen van respect een prioriteit is.

Co-funded by
the European Union

56

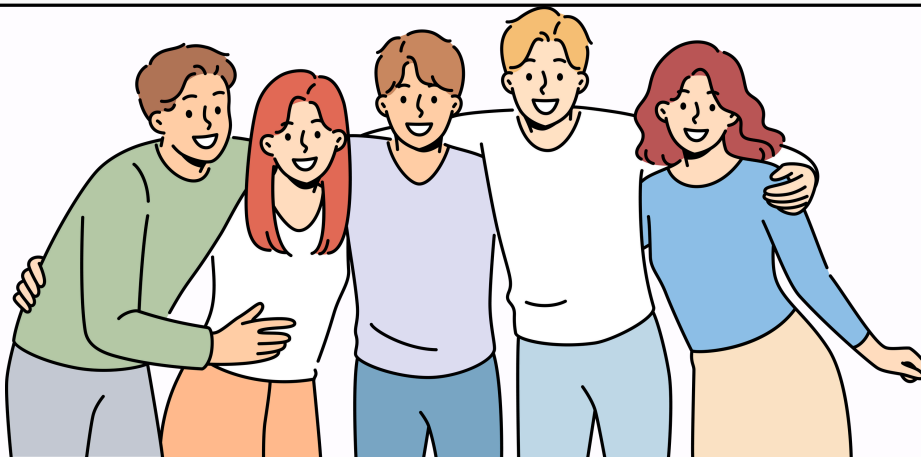
Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

Vorm 5 groepen:

Rollenspel: Hoe willen we samen (leven)?

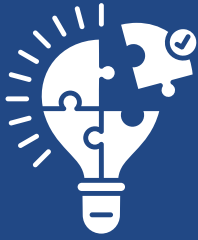
Groep 1: Wijs een lid aan als trainer die de “trainer” zal adviseren bij de voorbereiding van de discussie. Gezien de veeleisende aard van de rol van de trainer tijdens de Ronde Tafel, is het aan te raden dat jij, als docent, deze rol op je neemt. In dit geval kun je ook overleggen met een groep studenten over hoe je de Ronde Tafel effectief kunt modereren.

Co-funded by
the European Union

57

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

Role-playing: How do we want to play (live) together?

Groepen 2-5: Elk van deze groepen benoemt twee vertegenwoordigers voor de Ronde Tafel en bespreekt voor welke standpunten en eisen zij zullen pleiten. De groepen zullen bestaan uit:

- Leerlingen die diegenen vertegenwoordigen die al vanaf het begin spelen en zich alleen richten op winnen.
- Leerlingen die diegenen vertegenwoordigen die al vanaf het begin meespelen, maar die willen samenwerken en samenspelen met de nieuwkomers, ongeacht hun achtergrond.
- Leerlingen die nieuwkomers vertegenwoordigen die niet uit andere landen komen.
- Leerlingen die nieuwkomers vertegenwoordigen die onlangs uit andere landen zijn aangekomen.

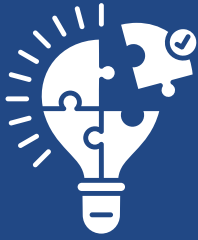

Co-funded by
the European Union

58

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

- Tijdens de “Ronde Tafel discussie” zullen de andere leerlingen gadeslaan.
- Reflectie na de Rondetafel (Studenten konden de vragen vinden in → Fase 4 - Werkblad voor studenten):

Toeschouwers:

Wat is ons opgevallen?
Welke strategieën volgden de deelnemers?
Hadden ze vooroordelen over bepaalde personen?
Welke rechten en plichten van vluchtelingen en de lokale bevolking werden genoemd?
Welke argumenten vond ik overtuigend en welke minder?
Werd er overeenstemming bereikt of domineerden bepaalde deelnemers de discussie?
Welke concepten voor samen spelen/leven in het team/de gemeenschap werden duidelijk?

Deelnemers aan de Ronde Tafel:

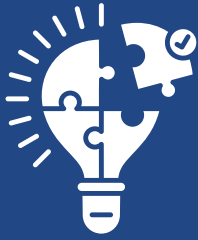
Hoe voelde ik me in mijn rol?
Hoe heb ik het ervaren om een standpunt te vertegenwoordigen dat ik in het “echte leven” niet deel, indien van toepassing?
Was ik in staat om anderen te overtuigen? Zo ja, hoe?
Ben ik van gedachten veranderd over een bepaald onderwerp? Zo ja, waarom?
Ben ik tevreden met het proces en het resultaat? Zo nee, wat ontbreekt er of zit me dwars?
Als ik de discussie opnieuw zou kunnen voeren, hoe zou ik dan mijn argumenten presenteren? Hoe zou ik mezelf positioneren met betrekking tot de besproken kwesties?

Co-funded by
the European Union

59

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

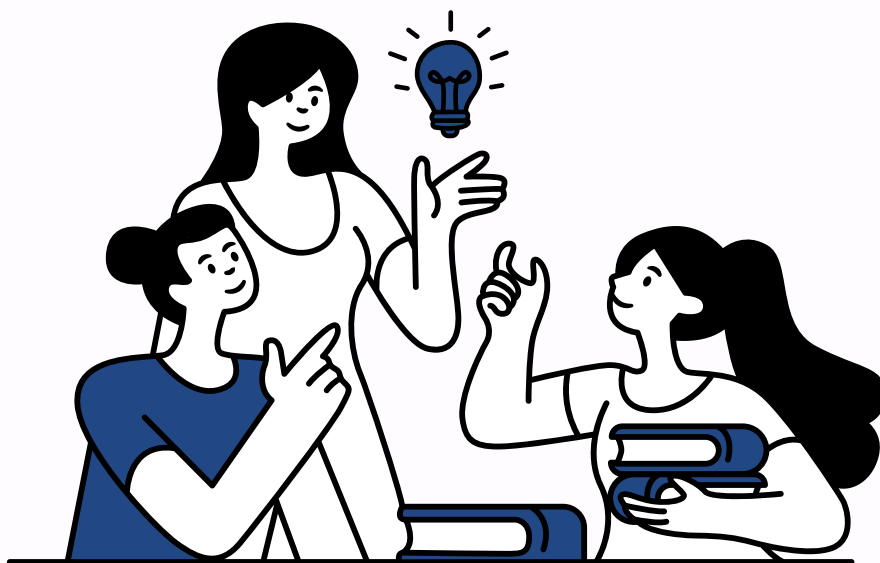

Voor de “Ronde Tafel”, bekijk de volgende punten:

Tijdsindeling: Elke vertegenwoordiger moet een bepaalde tijd krijgen om zijn argumenten te presenteren. Je kunt de duur bepalen op basis van de totale tijd die beschikbaar is voor de sessie. Nadat elke vertegenwoordiger zijn of haar argumenten heeft gepresenteerd, opent u de discussie.

Tijdsmanagement: De persoon die optreedt als trainer of burgemeester moet duidelijk zijn over de timing van de sessie en deze effectief beheren.

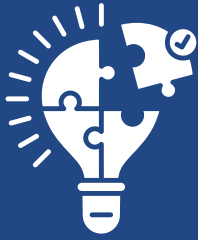
Ruimtebeheer: Plan vooraf hoe je de ruimte organiseert voor zowel de rollenspelers als voor de toeschouwers.

Co-funded by
the European Union

60

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

Respectvolle en veilige omgeving: Het creëren van een respectvolle en veilige sfeer is essentieel voor deze activiteit. Alle leerlingen moeten begrijpen wat hun verantwoordelijkheid is om deze omgeving in stand te houden. Als leerlingen het moeilijk vinden om op hun beurt te wachten, overweeg dan om een voorwerp te gebruiken dat de houder het recht geeft om te spreken.

Interpretaties van feiten onderscheiden: Afhankelijk van het voorbereidingsniveau van de leerlingen, kun je hen aanmoedigen om tijdens hun betoog te herkennen wanneer ze interpretaties versus feiten presenteren.

Zijdelingse vragen: Als de tijd het toelaat en de discussie het toelaat, kun je laterale vragen stellen om dieper nadenken uit te lokken, zoals: "Zou je mening veranderen als naaste familieleden in een andere groep zaten?" of "Wat denk je dat een Nobelprijswinnaar zou zeggen in jouw positie?".

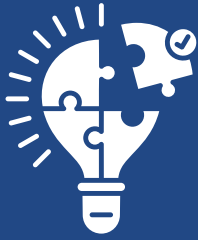
Complexe onderwerpen aansnijden: Als er een complex onderwerp opduikt dat verband houdt met het rollenspel maar er niet direct deel van uitmaakt, kun je beslissen of je het onmiddellijk aansnijdt of dat je de leerlingen vraagt om het te bewaren voor een toekomstig debat.

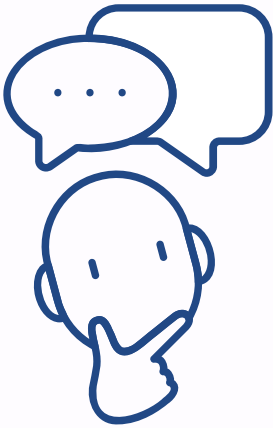
Co-funded by
the European Union

61

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

Tijd om te reflecteren

Reflectieopdracht (Reflectieopdracht - leerlingen kunnen de vragen vinden in→ Fase 4 - Werkblad voor leerlingen)

Schrijf de drie belangrijkste rechten op waar je als kind in geen enkel land afstand van zou willen doen.

Zoek een afbeelding van voorwerpen of symbolen die deze rechten vertegenwoordigen.

Je kan altijd je Together for Change-partner uitnodigen om deel te nemen aan de workshop; als dat echter niet mogelijk is, moet je hen op de hoogte houden van het verloop. Zij hebben uit eerste hand kennis van situaties die vergelijkbaar zijn met die in het rollenspel en kunnen waardevolle inzichten bieden voor zowel jou als de studenten. Hun betrokkenheid kan belangrijk zijn om de relatie te bevorderen en samenwerking aan te moedigen.

Co-funded by
the European Union

Fase 4: Oordeel vormen en weergeven

Samenvatting en overgang

- Vraag de leerlingen om in een paar zinnen te vertellen wat ze in deze fase hebben geleerd.

- Nadat verschillende leerlingen een bijdrage hebben geleverd, vat u hun inzichten samen in uw eigen woorden (met verwijzing naar de doelen van de les hierboven).

- Introduceer dan de volgende fase door te zeggen: “In onze volgende sessie zullen we ons richten op het begrijpen van vooroordelen.”

Co-funded by
the European Union

63

**Activiteiten voor
leerlingen in de leeftijd
van 12-15 jaar**

FASE 5: OMGAAN MET VOOROORDELEN

Co-funded by
the European Union

Fase 5: Omgaan met vooroordelen

DOEL

Het bewustzijn vergroten dat veralgemeningen de unieke realiteit van individuen kunnen verbergen, wat leidt tot discriminatie.

Doelstellingen

Leerlingen herkennen veralgemeningen en vooroordelen bij zichzelf en bij anderen.

Leerlingen herkennen strategieën om vooroordelen en discriminatie aan te pakken.

Leerlingen begrijpen hoe belangrijk het is om zich bewust te zijn van hun eigen vooroordelen als sleutel tot het bevorderen van harmonieuze relaties.

Sleutelwoorden en inhoud

Veralgemeningen, stereotypes, vooroordelen, vooroordelen en discriminatie, samen met strategieën om ze aan te pakken, die essentieel zijn voor het bevorderen van een harmonieus samenleven.

Methode en Timing

Oefeningen om veralgemeningen en vooroordelen te herkennen en aan te pakken.
45-50 minuten

Co-funded by
the European Union

65

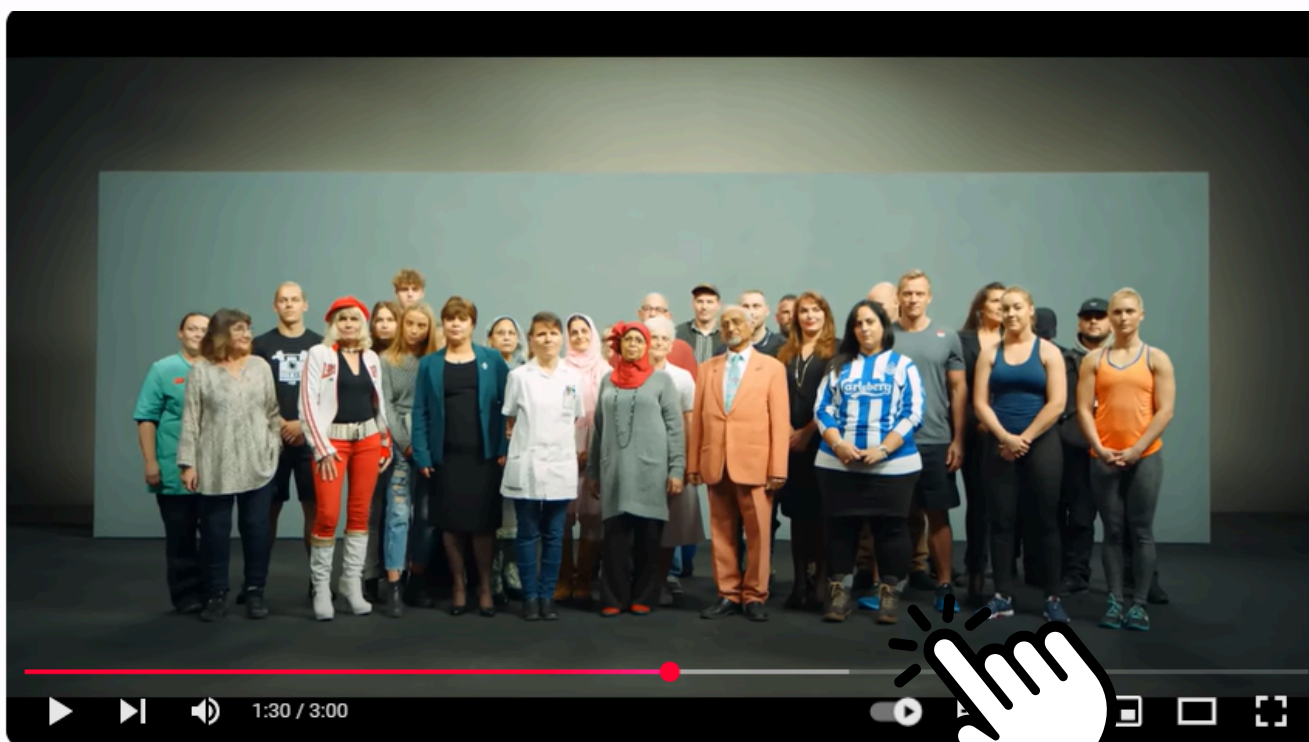
Fase 5: Omgaan met vooroordelen

Misschien hebben we meer gemeen dan we denken?

Vraag de leerlingen naar deze 3 min. durende video te kijken...

TV 2 | All That We Share

TV 2 Play
69,5K subscribers

Subscribe

66K

Share

Save

Co-funded by
the European Union

66

Fase 5: Omgaan met vooroordelen

...en te reflecteren over de film door de volgende vragen te overwegen (De leerlingen kunnen de vragen vinden in → Fase 5 - Student worksheet)

Heb ik me ooit opgesloten gevoeld (in een hokje geplaatst of gelabeld op een manier die mijn identiteit of mogelijkheden beperkt) door iemand die aannam dat we niets gemeens hadden? Hoe heb ik daarop gereageerd?

Heb ik ooit anderen in een hokje geplaatst, in de overtuiging dat we totaal verschillend waren? Wat waren mijn gevoelens en reacties?

Heb ik ooit ontdekt dat iemand die ik in een hokje had geplaatst eigenlijk meer gemeen had met mij dan ik me realiseerde? Hoe kwam ik tot dit besef?

Co-funded by
the European Union

67

Fase 5: Omgaan met vooroordelen

2

Vraag de leerlingen hun ervaringen te delen. Vorm hiervoor groepjes van 3.

3

Leg kort uit waarover het gaat:

We hebben vaak de neiging om mensen snel in vakjes te steken, in de overtuiging dat 'wij' heel anders zijn dan 'zij' en dat weinig of niets ons verbindt. Anderen stoppen we in hokjes. Alleen door iemand beter te leren kennen en tegen te komen, ontdekken we wat ons verbindt en wat we gemeen hebben.

Co-funded by
the European Union

68

Fase 5: Omgaan met vooroordelen

Veralgemeeningen en vooroordelen: hoe kunnen we ze aanpakken?

Racistische brillen: Wanneer stereotypes discriminatie wordt.

1. Vraag de leerlingen om de video te bekijken en na te denken over het onderwerp door de volgende vragen te stellen (de leerlingen kunnen de vragen vinden in → fase 5 - Leerlingenwerkblad):

Welke stereotypen komen terug in de video? Zijn er andere stereotypen die je kent over verschillende culturen, inclusief je lokale culturen?

Kunnen stereotypen als stereotypen blijven, of kunnen ze evolueren naar vooroordelen die leiden tot discriminatie? In welke situaties kan dit gebeuren?

Welke acties kunnen we ondernemen om te voorkomen dat stereotypen tot discriminatie leiden?

Co-funded by
the European Union

69

Fase 5: Omgaan met vooroordelen

Racistische brillen: Wanneer stereotypes discriminatie wordt.

2. Vraag de leerlingen om hun reflecties over de vragen 2 en 3 met de hele klas te delen. (Iemand kan alle antwoorden met betrekking tot de 3e vraag noteren voor het geval u van plan bent een actie-uitdaging te doen die verband houdt met deze fase.)

3. Leg kort uit waar dit over gaat:

Onze hersenen moeten de werkelijkheid classificeren om dit te verwerken, en daarom bestaan er generalisaties. Het probleem doet zich voor wanneer deze generalisaties, stereotypen of "hokjes" mensen reduceren tot één enkel kenmerk. De grens tussen stereotypen en vooroordelen is erg dun, dus het is belangrijk om je bewust te zijn van dit onderscheid. Om discriminatie te voorkomen, moeten we onze vooroordelen herkennen en begrijpen hoe ze werken, waardoor we anderen kunnen zien zonder ze te reduceren tot louter generalisaties.

Co-funded by
the European Union

70

Fase 5: Omgaan met vooroordelen

Het kan nuttig zijn om de begeleidende cognitieve, emotionele en attitude componenten uit te leggen. Stereotypen zijn generalisaties op basis van overtuigingen (wat we denken), terwijl vooroordelen ontstaan wanneer deze generalisaties ongemakkelijke gevoelens oproepen, zoals angst, vrees of haat. Discriminatie treedt op wanneer deze factoren worden gecombineerd en ons ertoe leiden dat we ons negatief tegenover iemand zouden gedragen. Daarom is het cruciaal om ons bewust te zijn van onze stereotypen en vooroordelen om discriminatie te voorkomen.

Uw nationale partner van Together for Change heeft kennis uit de eerste hand van dit onderwerp en kan waardevol advies geven over hoe u dit effectief kunt aanpakken. Ze kennen misschien zelfs lokale influencers die antiracistische activisten zijn. Bovendien kunnen ze aanvullend materiaal bieden als u het onderwerp verder wilt onderzoeken.

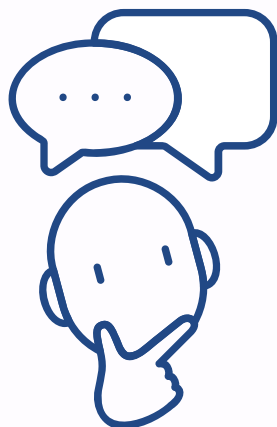

Co-funded by
the European Union

Fase 5: Omgaan met vooroordelen

Reflecties

Leg de reflectietaak voor deze fase uit (Reflectietaak, studenten kunnen de vragen vinden in → Fase 5 - Leerlingenwerkblad)
Noteer drie uitspraken over jezelf die je zou verwerpen omdat ze je niet nauwkeurig beschrijven of je individualiteit niet respecteren.

Samenvatting en overgang naar de volgende fase

Laat de leerlingen in een weinig zinnen uitleggen wat ze in deze fase hebben geleerd. Nadat enkele leerlingen hun gedachten hebben gedeeld, kunt u hun antwoorden in uw eigen woorden samenvatten (zie de lesdoelen hierboven). Leg vervolgens uit hoe de volgende fase zich zal ontvouwen: 'In onze volgende sessie gaan we in actie!'

Co-funded by
the European Union

72

**Activiteiten voor
leerlingen in de leeftijd
van 12-15 jaar**

FASE 6: IN ACTIE TREDEN

Co-funded by
the European Union

Fase 6: In actie treden

Doelstellingen

Om aan te zetten tot ruimdenkendheid en verandering mogelijk te maken door middel van gezamenlijke acties met anderen.

Objectieven

Studenten zijn in staat om hun eigen mogelijkheden voor actie te herkennen met betrekking tot kwesties van vlucht, migratie, diversiteit en antiracisme.

Studenten zullen zich bevoegd en gemotiveerd voelen om gebruik te maken van de mogelijkheden die voor hen beschikbaar zijn.

Sleutelwoorden en inhoud

Actie, samenwerking, gezamenlijk, kennis delen, motivatie

Methode en Timing

Verkenning van situaties die actie vereisen op basis van deze waarden, met behulp van de kennis en ervaring die in deze cursus zijn opgedaan.

Verkenning van mogelijkheden om samen te werken met lokale migranten/vluchtelingenorganisaties of vertegenwoordigers van migranten/vluchtelingengemeenschappen, om aan projecten te werken op het gebied van migratie, opvang, diversiteit en antiracisme om samen veranderingen tot stand te brengen.

Eventueel meer dan één sessie, afhankelijk van de gekozen activiteit

Co-funded by
the European Union

74

Fase 6: In actie treden

Uitdaging tot actie: laat ons verder gaan!

Onderwijs opent pas echt de geest en stimuleert verandering als het tot actie leidt. Om dit te vergemakkelijken, stellen we een “actie-uitdaging” voor die verder gaat dan wat er in de klas is behandeld. Deze uitdagingen zijn ontworpen om de thema's die in de fases zijn onderzocht uit te breiden naar de bredere gemeenschap. Iedereen kan baat hebben bij acties die reflectie in de gemeenschap aanmoedigen.

Het leren zal zinvoller zijn indien:

- leerlingen een actie kunnen ondernemen die gerelateerd is aan hun leerervaringen.
- er een partnerschap wordt aangegaan met een vereniging of een leider die betrokken is bij projecten op het gebied van migratie, opvang, diversiteit en antiracisme.
- de actie geïntegreerd kan worden in een groter project dat al op de school loopt.

Hieronder vind je een “actie-uitdaging” voor elke vorige fase. Je kunt er een kiezen ofwel de klas in groepen verdelen, zodat elke groep kan beslissen welke uitdaging ze willen aangaan. De meeste uitdagingen zijn gericht op bewustmaking, maar andere activiteiten met betrekking tot fondsenwerving, belangenbehartiging, bijeenkomsten en uitwisselingen kunnen ook worden overwogen. Dit zijn slechts suggesties; leerlingen kunnen samenwerken met de nationale partner van Together for Change en/of lokale organisaties of vertegenwoordigers van migranten/vluchtelingen om een keuze te maken uit deze opties of om hun eigen voorstellen te doen.

Co-funded by
the European Union

75

Fase 6: In actie treden

Fase 1: Wat zijn je verwachtingen? Welke zijn je dromen?

Bekijk een norte video

Studenten hebben al nagedacht over hun verwachtingen en hun dromen voor zichzelf en voor anderen, deze gedeeld met hun klasgenoten en video's bekeken van jonge vluchtelingen die hun eigen verwachtingen en dromen uiten. Tijdens de ontmoeting hebben ze dit onderwerp misschien ook besproken.

We stellen voor om al deze verwachtingen en dromen te verzamelen en in een korte video te filmen. Deze video kunnen ze vervolgens delen met de schoolgemeenschap. Studenten kunnen ook sociale media gebruiken om de video te ontwikkelen, zoals TikTok, Instagram, Youtube enz. Creativiteit is de sleutel.

Om het zinvoller te maken, kun je overwegen om hiervan een video te maken en samen met je partner te verspreiden. Werk samen om te bepalen wat de beste manier is om deze video te presenteren. We willen voorkomen dat stereotypen en vooroordelen die tot discriminatie kunnen leiden, in stand worden gehouden.

Co-funded by
the European Union

76

Fase 6: In actie treden

Fase 2: geruchten ontmantelen

Informatiebronnen met Fact-Checks

Studenten hebben uit fase 2 al een schat aan informatie over het onderwerp, en een deel ervan heeft hen misschien verrast. Zij kunnen helpen deze informatie te verspreiden binnen de schoolgemeenschap door borden te maken die deze inzichten delen en deze fysiek en/of virtueel te verspreiden.

Met uw nationale partner Together for Change kunt u meer "verrassende" informatie verzamelen en samen het ontwerp en de verspreiding ervan plannen, en zelfs een campagne opzetten. Uw partner is een expert op dit gebied en heeft misschien nieuwe ideeën voor het maken van de borden.

Co-funded by
the European Union

77

Fase 6: In actie treden

Fase 3: Breng een booschap van hoop

Artistieke bewerking

Studenten hebben al verschillende verhalen gehoord en geleerd over het onderwerp migratie. Hoop is essentieel voor het bevorderen van gemeenschap na het ervaren of getuige zijn van onrecht. Studenten kunnen artistieke voorstellingen van hoop maken.

Je kunt voor alle studenten dezelfde kunstdiscipline kiezen ofwel kunnen ze zelf hun eigen discipline kiezen (zoals schilderen, fotografie, muziek of andere beeldende kunst). Daarna kun je een tentoonstelling organiseren op school.

U kunt een externe partner vinden die met u samenwerkt in dit project en het zinvoller maakt. Deze partner kan een kunstenaar zijn die zelf een workshop zou leiden.

Co-funded by
the European Union

Fase 6: In actie treden

Fase 4: Open gemeenschap

Ideeën van/voor sympathiserende steden/gemeenschappen

Leerlingen hebben al nagedacht over wat er nodig is om een groep, team of stad gastvrij te maken voor iedereen en hoe we samen kunnen leven en spelen. Ze kunnen een verklaring schrijven met stappen die we allemaal kunnen nemen om gelukkig samen te leven.

Vervolgens kunnen ze voor elke uitspraak een spandoek maken. Deze spandoeken kunnen worden afgedrukt en verspreid in de school, en ze kunnen ook een Instagram-post of soortgelijke inhoud maken om te delen op de sociale media van de school.

Je kunt samenwerken met je Together for Change nationale partner en lokale migranten/vluchtelingenorganisatie of -vertegenwoordigers, om samen de creatie en verspreiding van de materialen te organiseren. Deze samenwerking zal je helpen om meer mensen te bereiken en je boodschap te versterken door verschillende stemmen te integreren. We kunnen teams, groepen of steden niet inclusiever en gastvrijer maken als we niet naar alle betrokken stemmen luisteren.

Co-funded by
the European Union

79

Fase 6: In actie treden

Fase 5: We zijn activisten

Campagne tegen racisme

Studenten hebben al nagedacht over wanneer stereotypen omslaan in discriminatie. De meeste mensen die gedwongen worden te migreren, ervaren discriminatie in hun gastland, vaak in verband met racisme.

Studenten kunnen een folder maken met suggesties om te voorkomen dat vooroordelen discriminatie worden. Zij kunnen deze folders zowel fysiek als virtueel verspreiden.

Als je samenwerkt met je nationale partner Together for Change of metb lokale migranten-/vluchtelingenorganisatie of -vertegenwoordigers, zal het materiaal dat je samen kunt maken nauwkeuriger zijn en zal de verspreiding meer impact hebben. Uw partners weten misschien al veel over het bestrijden van discriminatie en welke berichten mensen echt helpen begrijpen wat we kunnen doen om samen te werken voor dat doel.

Co-funded by
the European Union

80

Fase 6: In actie treden

Dit zijn enkele "kleine acties" die kunnen worden uitgevoerd als u weinig tijd heeft. Als uw klas echter zeer gemotiveerd is, kunt u andere leerkrachten erbij betrekken of deze acties integreren in bestaande evenementen of campagnes op school, vooral als u deel uitmaakt van een netwerk dat verband houdt met het onderwerp. Als dat het geval is, bespreek dit dan van tevoren en betrek uw nationale partner van Together for Change en lokale migranten-/vluchtelingenorganisaties of -vertegenwoordigers erbij. Hoe meer je samenwerkt, hoe groter de impact van je acties. We moeten samenwerken als we echt samen willen leven.

Co-funded by
the European Union

81

Co-funded by
the European Union

Dank u voor het nemen van de tijd om deze handleiding te bekijken. We hopen dat de gegeven inzichten waardevol zullen zijn bij het ondersteunen van de effectieve uitvoering van de beschreven activiteiten. Voor meer informatie en extra bronnen kunt u de website hier bezoeken

